

PRIM MINISTRU

Biroul permanent al Senatului

459, 05.09.2024

Domnule președinte,

În conformitate cu prevederile art. 111 alin. (1) din Constituție și în temeiul art. 25 lit. b) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul Administrativ, Guvernul României formulează următorul:

PUNCT DE VEDERE

referitor la *propunerea legislativă pentru modificarea Legii nr. 202/2002 privind egalitatea de șanse și de tratament între femei și bărbați*, inițiată de domnul deputat AUR Ilie-Alin Coleșa împreună cu un grup de parlamentari AUR (Bp. 375/2024).

I. Principalele reglementări

Inițiativa legislativă are ca obiect de reglementare modificarea *Legii nr. 202/2002 privind egalitatea de șanse și de tratament între femei și bărbați, republicată, cu modificările și completările ulterioare*, propunându-se păstrarea în textul legii doar a acelor concepte și măsuri care au drept scop crearea unui cadru legislativ prin care să se promoveze egalitatea de șanse între femei și bărbați și eliminarea termenului de gen care, potrivit inițiatorilor, nu are legătură cu scopul și obiectivul legii.

Totodată, se propune transferarea activității Comisiei naționale în domeniul egalității de șanse între femei și bărbați (CONES) din coordonarea Agenției Naționale pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați (ANES) în cea a Ministerului Familiei, Tineretului și Egalității de Șanse (MFTES).

II. Observații

1. În ceea ce privește aspectele terminologice vizate de către inițiatorii propunerii legislative, subliniem, cu caracter general, că acestea ar fi trebuit să fie înțelese și aplicate prin raportare permanentă

la prevederile *Legii nr. 202/2002*, care se referă, în întreg cuprinsul său, la cele două sexe biologice (feminin și masculin/femei și bărbați).

Cu privire la modificarea art. 2 alin. (4) din *Legea nr. 202/2002*, care se referă la modificarea numărului de angajați la 300, de la numărul de 50 existent în prezent, ca limită pentru instituțiile și autoritățile publice centrale și locale, civile și militare, precum și companiile private care au posibilitatea să identifice un angajat căruia să îi repartizeze, prin fișa postului, atribuții în domeniul egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați, menționăm că aceasta limitează foarte mult domeniul de aplicare, luând în considerare doar instituțiile mari și marii operatori economici, iar dorința inițială a legiuitorului a avut în vedere existența unor prevederi acoperitoare pentru cât mai multe raporturi de muncă, în ceea ce privește reglementarea unor măsuri reale și active de promovare a egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați, în scopul prevenirii și eliminării discriminării directe și indirecte, aplicării măsurilor privind prevenirea și combaterea hărțuirii la locul de muncă și măsurilor privind egalitatea de tratament în ceea ce privește politica de remunerare, promovare în funcții și ocuparea funcțiilor de decizie.

Prin urmare, în situația prevederilor propuse, ar exista foarte multe entități publice și private care ar rămâne în afara actualei sfere de aplicare a legii, fapt care ar genera un context de risc ridicat atât pentru angajați, cât și pentru angajatori, în legătură cu faptele de discriminare/hărțuire a femeilor în relațiile de muncă.

De altfel, această problemă revine și mai pregnantă odată cu recenta ratificare a *Convenției nr. 190/2019 a Organizației Internaționale a Muncii privind eliminarea violenței și a hărțuirii în lumea muncii, adoptată de Conferință în cadrul celei de-a o suta opta sesiune, Geneva, la 21 iunie 2019*, prin *Legea 69/2024*, care impune principii și prevederi stricte de urmat.

2. Cu privire la modificarea art. 2 alin. (5) lit. a) și d) din *Legea nr. 202/2002*, care are în vedere înlocuirea sintagmei „discriminare pe criteriul de gen” cu „discriminare pe criteriul de sex”, precizăm că termenul actual utilizat este corect și în concordanță cu definiția furnizată de către Institutul European pentru Egalitate de Gen (agenție de specialitate a Uniunii Europene), pentru că „discriminarea de gen” se referă la orice diferențiere, excludere sau restricție bazată pe sex, care are ca efect sau scop compromiterea sau anihilarea recunoașterii și exercitării

depline de către femei a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în domeniile politic, economic, social, cultural și civil sau în orice alt domeniu, indiferent de starea lor civilă, pe baza egalității dintre bărbați și femei¹.

3. Cu privire la propunerea de abrogare a prevederilor art. 4 alin. (5) lit. d³) din *Legea nr. 202/2002*, care definește noțiunea de gen ca fiind ansamblul format din rolurile, comportamentele, trăsăturile și activitățile pe care societatea le consideră potrivite pentru femei și, respectiv, pentru bărbați, precizăm că aceasta nu poate fi reținută, deoarece actuala formulare este foarte clară și în deplină concordanță cu sursele documentare oficiale europene sau internaționale, în funcție de obligațiile pe care țara noastră și le-a asumat (ex. calitatea de stat membru al Uniunii Europene, ratificarea unor Convenții europene sau internaționale etc).

Astfel, *Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice* (Convenția de la Istanbul) este considerată de către Organizația Națiunilor Unite (ONU) ca fiind un standard de aur care furnizează instrumente esențiale pentru susținerea dreptului fundamental al femeilor de a trăi într-o lume fără violență.

Definiția noțiunii de „gen” este prevăzută în *Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, adoptată la Istanbul la 11 mai 2011*, ratificată prin *Legea nr. 30/2016*. Astfel, potrivit art. 3 lit. c) din Convenție, care precizează că genul „înseamnă rolurile construite social, comportamentele, activitățile și însușirile pe care o societate dată le consideră adecvate pentru femei și bărbați”. De asemenea, pentru înțelegerea mult mai clară a conceptului este importantă și trimiterea la prevederile art. 12 pct.1 din Convenție, prin care sunt instituite obligații generale către părți, în sensul că acestea „vor lua măsurile necesare pentru a promova schimbările în modelele sociale și culturale de comportament al femeilor și bărbaților, în vederea eradicării prejudecăților, obiceiurilor, tradițiilor și a altor practici care sunt bazate pe ideea de inferioritate a femeilor sau pe roluri stereotipe pentru femei și bărbați”.

¹ https://eige.europa.eu/publicationsresources/thesaurus/terms/1090?language_content_entity=ro

Totodată, Institutul European pentru Egalitate de Gen (agenție de specialitate a Uniunii Europene) definește „*genul*” ca fiind acele atribute și oportunități sociale asociate cu a fi femeie sau bărbat și cu relațiile dintre femei și bărbați și fete și băieți, precum și cu relațiile dintre femei și cele dintre bărbați.

Astfel, în continuare prezentăm parcursul legislativ și semnificația noțiunilor de „*gen*” și „*identitate de gen*” astfel cum au fost analizate prin *Decizia Curții Constituționale nr. 907/16 decembrie 2020 asupra obiecției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 7 alin. (1) lit. e), introduse prin articolul unic al Legii pentru modificarea art. 7 din Legea educației naționale nr. 1/2011*:

Curtea constată că „*dispozițiile art. 7 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 1/2011, introduse prin articolul unic al Legii pentru modificarea art. 7 din Legea educației naționale nr. 1/2011, interzic în unitățile, în instituțiile de învățământ și în toate spațiile destinate educației și formării profesionale, inclusiv în unitățile care oferă educație extrașcolară, activitățile în vederea răspândirii teoriei sau opiniei identității de gen, înțeleasă ca teoria sau opinia că genul este un concept diferit de sexul biologic și că cele două nu sunt întotdeauna aceleași.*”

Potrivit *Expunerii de motive* ce însoțește propunerea legislativă, interdicția consacrată este motivată prin afirmarea faptului că „*în ultimii ani, a apărut o nouă ideologie de gen. Conform acesteia, sexul biologic nu ar trebui să eticheteze persoanele drept «femeie» sau «bărbat», ci fiecare dintre oameni poate alege din zecile de tipuri de gen pe care îl preferă. Odată cu apariția ideologiei de gen, fenomenul prozelitismului, atât pe baza criteriului de sex, cât și a celui de gen, a devenit un pericol real în sistemul de învățământ. În consecință, propunerea legislativă completează enumerarea interdicțiilor cu interdicțiile prozelitismului pe baza criteriului de sex și a prozelitismului pe baza criteriului de gen*”.

Redactarea inițială a textului propus, care se referea la interdicția prozelitismului pe baza criteriului de sex și a celui de gen, în sensul *Expunerii de motive*, a fost păstrată în Camera Deputaților (Camera de reflecție), fiind interzise „*e) prozelitismul pe baza criteriului de sex, astfel cum este definit prin art. 4 lit. d²) în Legea nr. 202/2002 privind egalitatea de șanse și de tratament între femei și bărbați, cu modificările și completările ulterioare; f) prozelitismul pe baza criteriului de gen, astfel cum este definit prin art. 4 lit. d³) în Legea nr. 202/2002 privind*

egalitatea de șanse și de tratament între femei și bărbați, cu modificările și completările ulterioare”. La Senat, în calitate de Cameră decizională, a fost modificată această redactare, interdicția vizând problematica identității de gen și fiind reglementată la art. 7 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 1/2011, în redactarea criticată de autorul sesizării”.

Curtea observă, totodată, că „modificarea legislativă criticată vizează un text aflat în titlul I - Dispoziții generale al Legii educației naționale nr. 1/2011, titlu care cuprinde viziunea, principiile care guvernează învățământul preuniversitar și superior, precum și învățarea pe tot parcursul vieții din România, finalitatea principală a educației, aspecte generale referitoare la finanțarea învățământului, competențele generale în privința strategiilor naționale în domeniul educației, organizarea învățământului teologic specific, precum și norme generale referitoare la interzicerea activităților de natură a încălca normele de moralitate și orice activități care pot pune în pericol sănătatea și integritatea fizică sau psihică a copiilor și a tinerilor, respectiv a personalului didactic, didactic auxiliar și nedidactic, activitățile de natură politică și prozelitismul religios, violența psihologică. Prin textul nou-introdus se completează aceste reguli, care stau la baza organizării și desfășurării învățământului în România, cu o interdicție generală a oricărei activități „în vederea răspândirii teoriei sau opiniei identității de gen”, legiuitorul înțelegând prin această opinie/teorie interzisă faptul că „genul este un concept diferit de sexul biologic și că cele două nu sunt întotdeauna aceleași”.

Analizând terminologia utilizată de legiuitor, Curtea observă că, potrivit Dicționarului explicativ al limbii române, cuvântul „răspândire”, atunci când se referă la idei (teorii/opinii precum în cauză), are semnificația de „a trece de la unul la altul; a deveni cunoscut unui cerc larg”. Rezultă, așadar, că prin normele criticate este interzisă - în toate unitățile, în instituțiile de învățământ și în toate spațiile destinate educației și formării profesionale, inclusiv în unitățile care oferă educație extrașcolară - orice activitate prin care se face cunoscută teoria sau opinia potrivit căreia genul este un concept diferit de sexul biologic și cele două nu sunt întotdeauna aceleași.

Ținând seama de noțiunile cuprinse în redactarea modificării legislative criticate, interdicția consacrată și rațiunea acesteia, cuprinsă în Expunerea de motive în care se reține că, „în ultimii ani, a apărut o nouă ideologie de gen”, Curtea va proceda la analiza cadrului normativ

național pentru a identifica dacă și cum sunt reflectate la nivel normativ noțiunile de „gen”/„identitate de gen” utilizate de legiuitor.

Astfel, examinând dispozițiile constituționale, se constată că noțiunile de „gen”/„identitate de gen” nu apar reglementate ca atare. Constituția României folosește forma masculin plural în mai multe situații, precum: cetățeni/cetățenii (art. 4, art. 15, art. 16), alegători (art. 81), candidați (art. 37), sau masculin singular - cetățeanul (art. 19). Constituția se referă la „femei” și „bărbați” (a se vedea art. 16), dar utilizează și termeni neutri precum „persoana” (persoana fizică - art. 26) sau „persoanele” (persoanele fizice și juridice - art. 35), sensul fiind unul generic, fără conotația de gen. Funcțiile oficiale nu sunt feminizate, fiind utilizate formule precum „senatori” și „deputați” (de exemplu, art. 62). Constituția nu cuprinde nicio distincție de natură a califica apartenența la sexul feminin (sau masculin) pe criterii biologice sau de altă natură. Art. 16 coroborat cu art. 4 din Legea fundamentală consacră egalitatea formală, indiferent de sex.

Legea nr. 287/2009 privind Codul civil, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 505 din 15 iulie 2011, care cuprinde regulile ce constituie dreptul comun care guvernează raporturile patrimoniale și nepatrimoniale dintre persoane, ca subiecte de drept civil, stabilește în art. 30 - Egalitatea în fața legii civile că „Rasa, culoarea, naționalitatea, originea etnică, limba, religia, vârsta, sexul sau orientarea sexuală, opinia, convingerile personale, apartenența politică, sindicală, la o categorie socială ori la o categorie defavorizată, averea, originea socială, gradul de cultură, precum și orice altă situație similară nu au nicio influență asupra capacității civile”. Codul civil nu face nicio referire la situația persoanelor transsexuale, însă legislația română reglementează efecte juridice ale schimbării sexului prin art. 4 alin. (2) lit. l) din Ordonanța Guvernului nr. 41/2003 privind dobândirea și schimbarea pe cale administrativă a numelor persoanelor fizice, potrivit căroră „(2) Sunt considerate ca întemeiate cererile de schimbare a numelui în următoarele cazuri: l) când persoanei i s-a încuviințat schimbarea sexului prin hotărâre judecătorească rămasă definitivă și irevocabilă și solicită să poarte un prenume corespunzător, prezentând un act medico-legal din care să rezulte sexul acesteia”.

Legea nr. 202/2002 privind egalitatea de șanse și de tratament între femei și bărbați, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 326 din 5 iunie 2013, distinge între noțiunile de „sex” și

„gen” prin dispozițiile art. 4 lit. d²) și d³), introduse prin art. I pct. 3 din Legea nr. 229/2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 749 din 7 octombrie 2015, având următorul cuprins:

„d²) prin sex desemnăm ansamblul trăsăturilor biologice și fiziologice prin care se definesc femeile și bărbații;

d³) prin gen desemnăm ansamblul format din rolurile, comportamentele, trăsăturile și activitățile pe care societatea le consideră potrivite pentru femei și, respectiv, pentru bărbați”.

Definiția noțiunii de „gen” apare și în Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, adoptată la Istanbul la 11 mai 2011, ratificată prin Legea nr. 30/2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 224 din 25 martie 2016. Astfel, potrivit art. 3 lit. c) din Convenție, „În scopul prezentei convenții: (...) c) «gen» va însemna rolurile construite social, comportamentele, activitățile și însușirile pe care o societate dată le consideră adecvate pentru femei și bărbați.” Art. 12 din Convenție instituie o serie de obligații generale, între care, la pct. 1: „Părțile vor lua măsurile necesare pentru a promova schimbările în modelele sociale și culturale de comportament al femeilor și bărbaților, în vederea eradicării prejudecăților, obiceiurilor, tradițiilor și a altor practici care sunt bazate pe ideea de inferioritate a femeilor sau pe roluri stereotipe pentru femei și bărbați”. În raport cu această viziune se configurează obligațiile statelor, între care și aceea de promovare a schimbărilor sociale și culturale și de eradicare a prejudecăților și altor practici bazate pe discriminarea între bărbați și femei și pe „stereotipiile de gen”.

Față de cele arătate, rezultă că, încă din 2003, sistemul normativ național reglementa obligații ale statului de natură administrativă pentru situațiile în care o persoană procedează la schimbarea sexului. Aceasta presupune, implicit, acceptarea din punct de vedere legal/juridic a percepției sexului nu ca un simplu „dat” biologic, ci ca un element de identitate și, respectiv, de identificare socială. Fără îndoială, pentru o persoană care alege o astfel de schimbare, sexul biologic nu corespunde cu identitatea sexuală percepută de aceasta, cele două nefiind întotdeauna aceleași, contrar ideii pe care o avansează interdicția consacrată prin textul de lege criticat.

Această concepție este reflectată și de dispozițiile Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, care au în vedere, prin conceptul de

„orientare sexuală”, elemente de identitate sexuală, astfel cum sunt percepute de individ, iar nu exclusiv caracterele biologice care definesc sexul. Recunoașterea prin lege a diferențelor de orientare sexuală și a schimbării de sex presupune, implicit, recunoașterea de către legiuitor a faptului că sexul biologic nu este perceput deopotrivă ca gen de toți indivizii și că identitatea de gen este diferită de sexul biologic.

Componenta socială a sexului/sexualității și viziunea/distincția dintre biologic/psihologic, contrară stereotipiilor impuse social, sunt clar conturate la nivel legislativ în anul 2015, prin modificarea Legii nr. 202/2002 privind egalitatea de șanse și de tratament între femei și bărbați. Astfel, Legea nr. 202/2002 definește noțiunile de „sex” și „gen”, distincție întărită prin definiția „genului” din Convenția de la Istanbul, ratificată un an mai târziu prin Legea nr. 30/2016.

În raport cu această evoluție normativă, Curtea reține că noțiunea de „gen” are o sferă mai largă decât cea de „sex”/sexualitate în sens strict biologic, întrucât încorporează elemente complexe de natură psihosocială. Astfel, dacă noțiunea de „sex” este circumscrisă caracterelor biologice care marchează deosebirea dintre bărbați și femei, noțiunea de „gen” se referă la un ansamblu de trăsături psihologice și socioculturale. Această din urmă noțiune cuprinde elemente de identitate socială a individului, evolutive în corelație cu evoluția societății și reevaluarea continuă a interpretării principiului egalității și nediscriminării pe criteriul sexului. Identitatea de gen implică și rolurile sociale asignate cutumiar și discriminările bazate pe criteriul sexului/genului. Conștientizarea apartenenței sexuale a individului apare astfel ca o componentă în cadrul identificării de gen, însă factorii biologici sunt completați de cei sociali, identitatea de gen incluzând-o pe cea sexuală și adaptând-o solicitărilor sociale. Statul român a consacrat legislativ această viziune/abordare, asumându-și obligații ce vizează, în esență, combaterea stereotipiilor de gen și realizarea efectivă a principiului egalității și nediscriminării.

În mod corespunzător acestei evoluții normative, jurisprudența Curții Constituționale reflectă schimbările intervenite în timp în privința rolurilor sociale atașate femeilor și bărbaților și îndepărtarea de stereotipiile de gen. Un exemplu concludent în acest sens îl constituie cauzele referitoare la vârsta de pensionare a femeilor și a bărbaților sau cele referitoare la reglementarea concediului pentru îngrijirea copilului.

Astfel, în anul 1995, Curtea reținea că „datorită imperativelor legate de creșterea și educarea copiilor, îndeosebi în primii ani, sarcinilor sporite ce revin femeilor în gospodărie, lipsei unor modalități sociale și economice larg accesibile, în perioada actuală de tranziție, care să le degreveze de aceste obligații, precum și altor aspecte care îngreunează ascensiunea lor profesională (concedii de maternitate, concedii postnatale, concedii pentru îngrijirea copilului bolnav, interdicțiile cu scop de protecție de a lucra în anumite condiții etc.), precum și altor împrejurări, femeile sunt în situații ce le dezavantajează față de bărbați”, ceea ce justifică, prin prisma principiului egalității, instituirea de vârste diferite de pensionare”(Decizia nr. 107 din 1 noiembrie 1995, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 85 din 26 aprilie 1996).

În anul 2010, însă, cu privire la aceeași problemă, instanța de contencios constituțional a constatat că „tradițiile culturale și realitățile sociale sunt încă în stadiu de evoluție către asigurarea unei egalități faptice reale între sexe, astfel încât nu se poate ajunge la concluzia că, în prezent, condițiile sociale din România pot fi considerate ca susținând o egalitate absolută între bărbați și femei. Cu toate acestea, pași importanți au fost făcuți. Un exemplu îl constituie extinderea dreptului la concediu pentru creșterea copilului și la bărbați, inclusiv în domeniul militar, relevantă fiind în acest sens Decizia nr. 90 din 10 februarie 2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 245 din 24 martie 2005. Pentru aceste motive, creșterea vârstei de pensionare a femeii până la 65 de ani a fost prevăzută a se realiza pe parcursul a 15 ani, timp în care se preconizează că, în România, condițiile sociale vor suferi schimbări semnificative”. (Decizia nr. 1.237 din 6 octombrie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 785 din 24 noiembrie 2010). Curtea a observat, în același context, „modificările firești ce apar în societate sub aspectul mentalităților, al culturii, educației și cu privire la tradiții”, reținând că „prevederea unui tratament egal între sexe apare tot mai necesară în contextul curentului european care impune statelor alinierea la standardele unui tratament egal, nediscriminatoriu între bărbați și femei”. (în același sens a se vedea și Decizia nr. 387 din 5 iunie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 642 din 24 iulie 2018).

Se observă, astfel, considerentele care abordează percepția socială tradițională, strâns atașată semnificației biologice a sexului - ce pare a

orienta covârșitor soluția pronunțată în anul 1995, respectiv considerentele care pun în valoare evoluțiile sociale în sensul îndepărtării de stereotipiile de gen, ca efect al schimbării/acceptării schimbării rolurilor sociale ale femeilor și bărbaților sub influența factorilor evidențiați de Curte în raționamentul său.

Problematica genului/identității de gen a format, de asemenea, obiectul a numeroase cauze pe rolul Curții Europene a Drepturilor Omului (CEDO), chiar dacă, similar Constituției României, Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale nu reglementează expres aceste noțiuni. Lipsa unor norme exprese în sensul arătat nu a împiedicat însă CEDO să statueze asupra conceptelor menționate, să constate evoluțiile sociale sub acest aspect, cu consecința reținerii, în mod corespunzător, de obligații ale statelor, în special cu referire la principiul egalității și respectarea dreptului la viață privată (care cuprinde în sfera sa și identitatea de gen a persoanei).

Astfel, CEDO a afirmat că egalitatea de gen este un obiectiv major în statele membre ale Consiliului Europei, reținând, de exemplu, în Hotărârea din 22 martie 2012 pronunțată în Cauza Konstantin Markin împotriva Rusiei, pct. 127, că *„avansarea/dezvoltarea egalității de gen este astăzi un obiectiv major în statele membre ale Consiliului Europei și ar trebui prezentate motive foarte importante înainte ca o astfel de diferență de tratament să fie considerată compatibilă cu Convenția. (...) În special, referințele la tradiții, presupuneri generale sau atitudini sociale predominante într-o anumită țară sunt o justificare insuficientă pentru o diferență de tratament pe motive de sex. (...)”*.

Jurisprudența privind egalitatea de gen a CEDO cuprinde o varietate de aspecte juridice, precum cazurile în care femeile sunt victime ale violenței (a se vedea, de exemplu, Hotărârea din 28 mai 2013 în Cauza Eremia împotriva Republicii Moldova, în care CEDO a statuat că nerespectarea de către autorități a obligației de a proteja reclamantele reflectă faptul că nu apreciau gravitatea actelor de violență împotriva femeilor, iar neluarea în considerare de către autorități a problemei violenței împotriva femeilor constituie un tratament discriminatoriu pe criterii de sex, care încalcă articolul 14 coroborat cu articolul 3 din Convenția europeană a drepturilor omului), încadrarea în muncă și concediul pentru creșterea copilului (a se vedea, de exemplu, Cauza Konstantin Markin împotriva Rusiei, precitată, unde CEDO a constatat că bărbații se aflau într-o situație similară cu cea a femeilor în ceea ce

privește concediul pentru creșterea copilului), condițiile de vârstă în ceea ce privește exercitarea dreptului la prestații sociale (a se vedea, de exemplu, Hotărârea din 17 februarie 2011 pronunțată în Cauza Andrie împotriva Republicii Ceha, unde reclamantul s-a plâns de faptul că, spre deosebire de situația femeilor, nu exista o scădere a vârstei de pensionare pentru bărbații care au crescut copii, iar guvernul ceh a susținut că această diferență de tratament se datora situației din vechiul sistem comunist, în care femeile cu copii aveau obligația de a lucra cu normă întreagă, precum și de a avea grijă de copii și de a avea grijă de gospodărie, măsura urmărind să compenseze această povară dublă asupra femeilor), dispozițiile naționale privind alegerea prenumelui și transmiterea numelui de familie al părinților către copiii lor (a se vedea, de exemplu, Hotărârea din 7 ianuarie 2014 pronunțată în Cauza Cusan și Fazzo împotriva Italiei, în care s-a constatat că o normă care nu permite unui cuplu căsătorit să dea copiilor lor numele de familie al mamei este discriminatorie față de femei), actele de violență homofobe (a se vedea, de exemplu, Hotărârea din 12 aprilie 2016 în Cauza M.C. și A.C. împotriva României, unde CEDO a constatat că autoritățile nu au luat în considerare posibilele motive discriminatorii în anchetarea unui atac homofob).

Un alt domeniu al identității de gen, foarte semnificativ în privința evoluțiilor, deopotrivă la nivel jurisprudențial și al legislațiilor naționale, se referă la situația persoanelor transsexuale. Jurisprudența CEDO s-a dezvoltat în acest sens de la considerentele Curții în sensul că este conștientă „de gravitatea problemelor care afectează transsexualii și de suferința lor” și recomandarea de „examinare constantă a măsurilor corespunzătoare, având în vedere în special evoluția științei și a societății” (pct. 47 din Hotărârea din 17 octombrie 1986 pronunțată în Cauza Christine Goodwin Rees împotriva Regatului Unit), la constatarea încălcării art. 8 (dreptul la respectarea vieții private și de familie) din Convenție într-o cauză având ca obiect recunoașterea persoanelor transsexuale (a se vedea din Hotărârea din 25 martie 1992 pronunțată în Cauza B. împotriva Franței) unde, observând că în Franța multe acte oficiale au scos la iveală „o discrepanță între sexul legal și sexul aparent al unui transsexual” (art. 59 din hotărâre), care apărea și în actele aferente contribuțiilor sociale și în statul de salarii, CEDO a hotărât că refuzul de a modifica registrul de stare civilă în privința sa a pus-o pe

reclamantă „într-o situație cotidiană care nu era compatibilă cu respectul datorat vieții sale private”.

Aceste considerente sunt reluate în cauze ulterioare, precum Hotărârea din 30 iulie 1998 pronunțată în Cauza Sheffield și Horsham împotriva Regatului Unit, unde Curtea a reafirmat că „*domeniul trebuie să fie reexaminat permanent de către statele contractante*” (pct. 60 din hotărâre), în contextul „*extinderii acceptării fenomenului și a recunoașterii de către societate a problemelor pe care le pot întâmpina transsexualii operați*”, în Hotărârea din 11 iulie 2002 pronunțată în Cauza Christine Goodwin împotriva Regatului Unit (Marea Cameră), unde Curtea a hotărât că a fost încălcat art. 8 din Convenție, reținând o tendință internațională clară și continuă către o mai mare acceptare socială a transsexualilor și către recunoașterea juridică a noii identități sexuale a transsexualilor operați. În Hotărârea din 12 iunie 2003 pronunțată în Cauza Van Kück împotriva Germaniei, CEDO a reținut, între altele, că identitatea sexuală este unul dintre aspectele cele mai intime ale vieții private a persoanei, în Hotărârea din 10 martie 2015 pronunțată în Cauza Y.Y. împotriva Turciei, a reiterat în special faptul că posibilitatea transsexualilor de a se bucura pe deplin de dreptul la dezvoltare personală și integritate fizică și morală nu poate fi considerată o problemă controversată, iar în Hotărârea din 11 octombrie 2018 în Cauza S. V. împotriva Italia 2018, CEDO a constatat o încălcare a articolului 8 din Convenție, reținând, între altele, rigiditatea procesului judiciar de recunoaștere a identității de gen a persoanelor transgender, în vigoare la momentul respectiv, care a plasat reclamantul - al cărui aspect fizic, precum și identitatea socială erau de mult timp de sex feminin - pentru un termen nerezonabil într-o situație anormală, inspirându-i sentimente de vulnerabilitate, umilință și anxietate. În același sens poate fi reținută și Hotărârea din 17 ianuarie 2019 în Cauza X împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei, prin care CEDO a constatat că circumstanțele cauzei dezvăluie lacune legislative și deficiențe grave privind recunoașterea identității sale care, pe de o parte, lasă reclamantul într-o situație de incertitudine în legătură cu viața sa privată și, pe de altă parte, au consecințe negative pe termen lung asupra sănătății sale mintale.

Deopotrivă, în temeiul dreptului Uniunii Europene (UE), promovarea egalității de gen și combaterea discriminării pe criterii de sex sunt problematici dezvoltate atât la nivel normativ, cât și jurisprudențial. Astfel, potrivit Tratatelor UE, protecția împotriva discriminării bazate pe

sex a fost și a rămas o funcție fundamentală a Uniunii Europene, iar egalitatea de gen este o „*valoare fundamentală*” (articolul 2 din TUE) și un „*obiectiv*” (articolul 3 din TUE) al Uniunii. Gradul de acceptare a importanței sociale și economice a asigurării egalității de tratament a fost întărit prin poziția centrală pe care a primit-o în Carta drepturilor fundamentale a UE.

În același sens, Directiva 2006/54/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 5 iulie 2006 privind punerea în aplicare a principiului egalității de șanse și al egalității de tratament între bărbați și femei în materie de încadrare în muncă și de muncă (reformă) stabilește, la pct. 2, că „*egalitatea între bărbați și femei este un principiu fundamental al dreptului comunitar, în temeiul articolului 2 și al articolului 3 alineatul (2) din tratat, precum și al jurisprudenței Curții de Justiție. În conformitate cu articolele din tratat menționate, egalitatea între bărbați și femei constituie o „misiune” și un „obiectiv” al Comunității, iar aceasta are obligația pozitivă de a o promova în toate acțiunile sale*”. Potrivit pct. 3 din aceeași directivă, „*Curtea de Justiție a considerat că domeniul de aplicare al principiului egalității de tratament între bărbați și femei nu poate fi redus numai la discriminarea pe criteriul apartenenței la un sex sau la altul. Având în vedere obiectul său și natura drepturilor pe care tinde să le apere, acest principiu se aplică în egală măsură discriminărilor care își au originea în schimbarea sexului unei personae*”. Un alt exemplu relevant în materie îl constituie Directiva 2012/29/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 octombrie 2012 de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea și protecția victimelor criminalității și de înlocuire a Deciziei-cadru 2001/220/JAI, care protejează persoanele lesbiene, gay, bisexuale, transgen și intersexuale (LGBTI) împotriva infracțiunilor motivate de ură. Aceasta include criteriile orientare sexuală, identitate de gen și exprimare a genului în recunoașterea drepturilor victimelor, contribuind la garantarea faptului că victimele afectate de o infracțiune din cauza prejudecăților sau din motive de discriminare beneficiază de informații, sprijin și protecție adecvate.

Conchizând, Curtea reține că evoluțiile normative la nivel național, a Consiliului Europei, ale UE, reflectate în jurisprudența Curții Constituționale, CEDO, Curții de Justiție a Uniunii Europene (CJUE), susțin și evidențiază faptul că identitatea de gen/egalitatea de gen reprezintă mai mult decât sexul biologic/diferențele biologice,

combătând, din această perspectivă, stereotipiile de gen atașate abordării tradiționale a rolurilor femeii și bărbatului în societate. Statul român și-a asumat, de aproape două decenii, prin norme exprese, această viziune, România fiind racordată la evoluțiile internaționale în materie prin dispozițiile art. 20 din Constituție, care stabilesc prioritatea celor mai înalte standarde de protecție a drepturilor fundamentale.

4. Cu privire la propunerea de modificare a prevederilor art.4 lit.i¹, k) și l) din *Legea nr. 202/2002*, precizăm că niciuna dintre aceste modificări nu pot fi susținute deoarece există deja definiții foarte clare și care se raportează permanent *doar la femei și bărbați*, nelăsând loc de interpretare sau neclaritate, după cum urmează:

„i¹) prin stereotipuri de gen se înțelege sistemele organizate de credințe și opinii consensuale, percepții și prejudecăți în legătură cu atribuțiile și caracteristicile, precum și rolurile pe care le au sau ar trebui să le îndeplinească femeile și bărbații”;

Potrivit Dicționarului Cambridge, stereotipurile reprezintă *„o idee fixă pe care oamenii o au despre cum este cineva sau ceva, în special despre ceva greșit”* - <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english>.

În acest context, stereotipurile sunt idei preconcepute care pot limita opinia despre realitate.

Astfel, prevederile legale existente se referă la limitările și barierele impuse de către stereotipuri și vizează promovarea principiului egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați, eliminarea oricărei forme de discriminare pe criteriul de sex (masculin/feminin) și încurajării atingerii potențialului maxim de dezvoltare al femeilor și bărbaților.

Per a contrario, noua definiție propusă pentru a reglementa stereotipurile se îndepărtează cu mult de obiectul de reglementare al legii, dovedind pe deplin că nu a fost studiat acest subiect cu atenție și că nu se cunoaște de fapt semnificația reală a acestui concept.

Pentru exemplificare și facilitarea unei mai bune înțelegeri, menționăm câteva exemple concrete de stereotipuri existente în viața publică:

- Bărbații sunt mai potriviți pentru poziții de conducere.
- Femeile sunt mai potrivite să aibă grijă de gospodărie.
- Subiecte precum matematica și știința sunt mai potrivite pentru bărbați decât pentru femei.

- Femeile sunt slabe și au nevoie de ajutorul unui bărbat pentru a face sarcini fizice, cum ar fi deschiderea borcanelor.
- Bărbații sunt agresivi prin natura lor.

„k) prin bugetare din perspectiva de gen se înțelege analiza bugetului public în vederea identificării impactului pe care îl are asupra vieții femeilor și bărbaților și alocarea resurselor financiare în vederea respectării principiului egalității de șanse între femei și bărbați;

l) prin violență de gen se înțelege fapta de violență direcționată împotriva unei femei sau, după caz, a unui bărbat, motivată de apartenența de sex. Violența de gen împotriva femeilor este violența care afectează femeile în mod disproporționat.

Violența de gen (deja definită corect la prima teză, prin raportare la femei și bărbați) cuprinde, fără a se limita însă la acestea, următoarele fapte: violența domestică, violența sexuală, mutilarea genitală a femeilor, căsătoria forțată, avortul forțat și sterilizarea forțată, hărțuirea sexuală, traficul de ființe umane și prostituția forțată”.

Astfel, din perspectiva propunerilor prezentate, apreciem că ne aflăm în situația unei interpretări eronate care nu are legătură cu sensul real pe care legiuitorul l-a acordat acestor prevederi și, prin urmare, având în vedere lipsa de eficiență juridică, acestea nu pot fi reținute.

5. Cu privire la modificarea art.19 alin. (3) din *Legea nr. 202/2002* care propune înlocuirea sintagmei „*stereotipurile de gen*” cu sintagma „*stereotipuri comportamentale negative motivate de apartenența de sex*”, precizăm că aceasta nu poate fi reținută, deoarece, pe lângă faptul că are o construcție eronată, este și deosebit de greu de înțeles și de natură să genereze discriminare pe criteriul de sex și multiple confuzii.

Astfel, propunerea nu respectă prevederile art. 36 alin. (1) din *Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată, cu modificările și completările ulterioare*, potrivit cărora „*actele normative trebuie redactate într-un limbaj și stil juridic specific normativ, concis, sobru, clar și precis, care să excludă orice echivoc*”.

În același sens, reiterăm mențiunile și exemplificările formulate la pct. 4 pentru a evidenția înțelegerea eronată a stereotipurilor, deoarece nu poate fi vorba despre „*stereotipuri comportamentale negative motivate de apartenența de sex*”, ci despre roluri, percepții și prejudecăți în legătură cu femeile sau bărbații care nu au legătură cu comportamentele

acestora ci, cu modul în care sunt percepuți unii sau ceilalți de către societate.

6. Cu privire la propunerea de abrogare a Capitolului V din *Legea nr. 202/2002*, care reglementează, în prezent, existența, funcționarea și atribuțiile Agenției Naționale pentru Egalitatea de șanse între Femei și Bărbați (ANES), aceasta fiind organ de specialitate al administrației publice centrale, cu personalitate juridică, în subordinea Ministerului Familiei, Tineretului și Egalității de Șanse, care promovează *principiul egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați* în vederea eliminării tuturor formelor de discriminare bazate pe criteriul de sex, în toate politicile și programele naționale, precizăm că propunerea nu poate fi susținută, din următoarele motive:

În cuprinsul *Expunerii de motive* se menționează opinia potrivit căreia „*proporția sexelor se autoreglează destul de bine nefiind necesară intervenția brutală a legislativului prin introducerea unor cote de sexe*”, fără a se cântări exemplele de succes ale implementării sistemului de cote în state europene cu o democrație îndelungată, și care nu au legătură cu „*aruncarea la gunoi a meritocrației și libertății de opțiune*” (Franța, Spania, Marea Britanie).

Cu privire la autoreglare, date reale contrazic pe deplin acest lucru, deoarece procentul total de femei parlamentar este în prezent de 17%, în scădere față de 2016, când procentul era de 19%.

Conform unui studiu realizat în anul 2021, sub egida Harvard, a rezultat că, cotele au avut un impact masiv la nivel global asupra numărului de femei în politică, explicând variația reprezentării politice a femeilor în funcție de țară. Între 1995 și 2012, multe țări au implementat cote la nivel global, iar un studiu a constatat o corelație între cote și reprezentarea politică a femeilor. Reprezentarea politică a femeilor a crescut de la 11% la 21% în acea perioadă. Cotele sunt, de asemenea, asociate cu femeile care sunt alese în funcții guvernamentale, chiar mai mult decât idealurile democratice, dezvoltarea economică sau normele religioase.

Totodată, este nevoie să se consolideze intervențiile în domeniu și rolul ANES, deoarece inegalitățile de gen sunt structurale, fapt susținut de numeroase rapoarte naționale și internaționale (exemplu: Gender Equality Index, elaborat de EIGE, care plasează România pe ultimul loc în Uniunea Europeană în privința egalității de gen).

De altfel, propunerea de abrogare a Cap V subliniază, încă o dată, faptul că inițiatorii nu au o justificare temeinic fundamentată și nu stăpânesc acest domeniu de activitate.

De fapt, aceștia încurajează menținerea discriminării bazate pe criteriul de sex (a se vedea pag. 3, teza a 6-a din *Expunerea de motive*).

De asemenea, există suficiente exemple din activitatea comisiei în care s-a emis aviz negativ pentru documente deosebit de importante tot pe baza înțelegerii eronate a conceptului (ex: Planul de acțiune pentru tineret în cadrul acțiunii externe a UE pentru perioada 2022-2027, întrucât documentul conține, între altele, referiri la „*egalitatea de gen*” și „*LGBTIQ*”).

Inițiatorii nu doar că tratează cu superficialitate acest domeniu relevant și sensibil de intervenție, cu relevanță pentru toate femeile și toți bărbații din România, prin simplu fapt că nu cunosc cu exactitate nici care este rolul și misiunea ANES, dar nici nu înțeleg care este diferența dintre Agenția Națională pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați (ANES) și Comisia națională în domeniul egalității de șanse între femei și bărbați, denumită în continuare CONES, care își desfășoară activitatea în coordonarea ANES.

ANES, care este o instituție guvernamentală cu importante funcții specifice și atribuții complexe, nu este posibil să fie înlocuită cu CONES, care nu este altceva decât un organism interinstituțional nepermanent și fără personalitate juridică, cu rol consultativ, fără un aparat propriu de lucru și care nu poate asigura sub nicio formă și de sine stătător „*colaborarea cu toate celelalte instituții ale statului, menționate în lege pentru atingerea scopului legii*”, deoarece are în componență toți reprezentanții desemnați de către toate instituțiile cu atribuții în domeniu.

Totodată, atribuțiile CONES sunt prevăzute în cadrul *Hotărârii Guvernului nr.933/2013 pentru aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Comisiei naționale în domeniul egalității de șanse între femei și bărbați* (CONES) și, în mod cert, această comisie are atribuții punctuale și nu ar putea în niciun fel să exercite atribuțiile complexe ale ANES (prevăzute în *Hotărârea Guvernului nr. 177/2016 privind organizarea și funcționarea Agenției Naționale pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați*) și funcțiile sale relevante, așa cum urmează, fără personal adecvat și cu experiență:

a) de strategie, prin care se asigură fundamentarea, elaborarea și aplicarea strategiei și politicilor Guvernului în domeniul egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați;

b) de armonizare cu reglementările Uniunii Europene a cadrului legislativ din domeniul său de activitate;

c) de reprezentare, prin care se asigură, în numele statului român, reprezentarea pe plan intern și extern în domeniul său de activitate;

d) de autoritate de stat, prin care se asigură integrarea activă și vizibilă a perspectivei de gen în toate politicile și programele naționale, controlul aplicării și respectării reglementărilor din domeniul său de activitate și funcționarea organismelor din subordinea și coordonarea sa.

Subliniem că este foarte grav faptul că propunerea de desființare a ANES, care a fost fundamentată lapidar, prin doar două fraze din cuprinsul *Expunerii de motive*, nu a luat în considerare existența multiplelor angajamente europene și internaționale asumate în acest domeniu și nici existența unui alt domeniu de competență al ANES, deosebit de important, respectiv cel al *prevenirii și combaterii violenței domestice*, punând în pericol toate politicile guvernamentale și demersurile permanente realizate, în ambele domenii, în concordanță cu obligațiile asumate la nivel european și internațional, dar și măsurile legislative și non legislative pe care țara noastră trebuie să le adopte conform directivelor europene și convențiilor internaționale la care este parte.

Astfel, propunerea nu respectă prevederile art. 6 alin. (1) din *Legea nr.24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată, cu modificările și completările ulterioare*, care stipulează că „Proiectul de act normativ trebuie să instituie reguli necesare, suficiente și posibile care să conducă la o cât mai mare stabilitate și eficiență legislativă. Soluțiile pe care le cuprinde trebuie să fie temeinic fundamentate, luându-se în considerare interesul social, politica legislativă a statului român și cerințele corelării cu ansamblul reglementărilor interne și ale armonizării legislației naționale cu legislația comunitară și cu tratatele internaționale la care România este parte, precum și cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului”.

Așa cum am precizat anterior, se remarcă faptul că la formularea acestei propuneri nu au fost respectate prevederile art. 13 lit. a) din *Legea nr. 24/2000* care stipulează că, *pentru integrarea organică în sistemul*

legislației, „proiectul de act normativ trebuie corelat cu prevederile actelor normative de nivel superior sau de același nivel, cu care se află în conexiune”;

În acest sens, evidențiem faptul că, potrivit art. 8 alin. (5) din *Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței domestice, republicată, cu modificările și completările ulterioare*, domeniul prevenirii și combaterii violenței domestice este reglementat în sfera de competență a Agenției Naționale pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați.

Astfel, în prezent, activitatea ANES corespunzătoare celor două domenii specifice de activitate reglementate prin *Legea nr. 202/2002* și, respectiv, prin *Legea nr. 217/2003*, se desfășoară în conformitate cu prevederile *Hotărârii Guvernului nr. 177/2016*.

De asemenea, ANES are rolul de a coordona, la nivel național, implementarea celor două convenții internaționale specifice, Convenția pentru Eliminarea tuturor Formelor de Discriminare împotriva Femeii (CEDAW) și Convenția de la Istanbul.

ANES nu este doar o simplă agenție guvernamentală, ci asigură în domeniul prevenirii și combaterii violenței domestice servicii de sprijin, informare și consiliere importante la nivel național, susținând funcționarea liniei telefonice naționale pentru victimele violenței domestice, destinată victimelor violenței domestice, discriminării pe criteriul de sex și trafic de persoane - 0800 500 333 (conform art. 24 din Convenția de la Istanbul), cu peste 40.000 de apeluri în perioada 2019-2024).

În același sens, ANES are atribuții deosebit de importante în acest domeniu:

- asigură coordonarea și îndrumarea metodologică a activităților Direcțiilor Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului și ale Serviciilor Publice de Asistență Socială cu privire la respectarea prevederilor legale privind prevenirea și combaterea violenței domestice;
- elaborează standarde minime de calitate, norme metodologice și proceduri de lucru pentru serviciile din domeniul prevenirii și combaterii violenței domestice și a violenței împotriva femeilor și pentru agresori;
- elaborează standarde minime de calitate pentru managementul cazurilor (victime/agresor), standarde de cost pentru serviciile sociale (aprox. 8.500/beneficiar/an).

ANES a realizat în ultimii 5 ani o reformă structurală fără precedent în sfera serviciilor sociale, prin implementarea a 4 proiecte care însumează 142 servicii noi create: 42 locuințe protejate și 84 servicii complementare, 10 centre de intervenție în cazuri de violență sexuală (art. 25 Convenție), înființarea a 8 centre de asistență pentru agresori.

Pentru următoarea etapă, 2024-2029, ANES vizează dezvoltarea serviciilor de rețea create în cadrul proiectelor anterioare prin extinderea acestora la nivel național (cu aprox: 47 noi case protejate, 37 de centre de intervenție în cazuri de violență sexuală, 33 de centre de asistență pentru agresori, 20 de intervenții, module pentru agresori);

Iată de ce este necesară asigurarea unei continuități de acțiune, viziune, politici publice, programe și proiecte, prin grija și preocuparea continuă a ANES, pentru a ajuta cât mai multe victime ale violenței domestice să trăiască o viață demnă și liniștită.

De asemenea, în ultimii ani au fost create echipe mobile, la nivel local, pentru intervenții de urgență și orientare către servicii sociale adecvate (mai mult de 1477 de echipe mobile create și personal instruit – peste 3000 de persoane), s-a asigurat formarea continuă a tuturor categoriilor de profesioniști (aprox.: 4000 polițiști, 350 asistenți sociali, 200 judecători, 200 procurori, 200 avocați, 300 - personal medical etc.), au fost desfășurate campanii continue de informare și conștientizare a opiniei publice cu privire la violența în familie și violența împotriva femeilor (aprox. 10 campanii/ aprox. 30.000 persoane).

O altă dimensiune reflectată din activitatea ANES se referă la menținerea și întărirea capacității instituționale a ANES și a mandatului său, din perspectiva rolului său de coordonare la nivel național a implementării celor două convenții internaționale specifice, *Convenția pentru Eliminarea tuturor Formelor de Discriminare împotriva Femeii (CEDAW)* și *Convenția de la Istanbul*.

Mai mult, în legătură cu aceste cerințe, de-a lungul timpului, toate organizațiile internaționale care au rolul de a monitoriza și evalua modul în care țara noastră asigură respectarea prevederilor din cuprinsul convențiilor internaționale la care aceasta este parte au formulat, în atenția Guvernului României, o serie de recomandări importante privind întărirea rolului și a capacității instituționale a ANES, însă, aceste recomandări nu au putut fi transpuse în practică, până în prezent.

Astfel, Comitetul pentru Eliminarea tuturor Formelor de Discriminare împotriva Femeii (ONU/CEDAW), în cadrul Observațiilor

finale privind rapoartele periodice combinate 7 și 8 ale României (Geneva 2017) și-a manifestat preocuparea față de următoarele aspecte:

- lipsa resurselor umane, financiare și tehnice alocate pentru ANES în implementarea *Legii nr. 202/2002*,
- implementarea slabă a *Legii nr. 202/2002* și a strategiilor privind egalitatea de șanse și nediscriminarea, din cauza resurselor limitate;
- lipsa unor măsuri eficiente de implementare a bugetării pe criterii de gen;

În acest sens, Comitetul a recomandat României următoarele:

- consolidarea în continuare a ANES prin alocarea de resurse umane, tehnice și financiare adecvate, introducerea unor mecanisme eficiente de monitorizare a *Legii nr. 202/2002* atât la nivel central, cât și la nivel local și impunerea de sancțiuni pentru nerespectarea dispozițiilor legii;

- luarea în considerare a recomandărilor în formularea noii Strategii naționale privind egalitatea de șanse între femei și bărbați și combaterea violenței domestice și asigurarea implementării sale eficiente, precum și punerea în aplicare a *Legii 202/2002*, inclusiv prin alocarea adecvată a resurselor necesare implementării.

În ceea ce privește domeniul prevenirii și combaterii violenței domestice, GREVIO (Consiliul Europei) a formulat o serie de observații și recomandări relevante în cadrul Raportului privind măsurile legislative și de altă natură care pun în aplicare prevederile Convenției de la Istanbul în România (2022).

Din observațiile formulate rezultă că:

- funcțiile ANES se aplică, preponderent, promovării egalității de gen și combaterii violenței domestice și sexuale, fiind necesară abordarea tuturor formelor de violență împotriva femeilor reglementate de Convenție.

- ANES nu este împuternicit cu mandatul, competențele și resursele necesare pentru a respecta cerințele prevăzute la articolul 10 din Convenția de la Istanbul (coordonarea colectării de date, la care se face referire în articolul 11, analiza și diseminarea rezultatelor).

În acest context, GREVIO subliniază că rolul acestui organism de coordonare (ANES) trebuie înțeles în lumina obligațiilor prevăzute la articolul 7 din Convenția de la Istanbul, care impun părților la Convenție să elaboreze și să implementeze politici care să cuprindă o multitudine de măsuri, luate de diferitele agenții și sectoare de activitate, printr-o

cooperare eficientă între acestea, pentru a oferi un răspuns integrat și coordonat la violența împotriva femeilor.

În vederea asigurării stabilirii continue a politicilor și implementării, monitorizării și evaluării efective a măsurilor luate pentru prevenirea și combaterea tuturor formelor de violență împotriva femeilor, GREVIO încurajează ferm autoritățile române:

- să se asigure, pe de o parte, că mandatul organismului de coordonare existent (ANES) cuprinde prerogativa de a asigura coordonarea și punerea în aplicare a politicilor și măsurilor de prevenire și combatere a tuturor formelor de violență reglementate de Convenția de la Istanbul, și, de a asigura pe de altă parte, ca monitorizarea și evaluarea independentă a acestor politici și măsuri, să fie efectuată pe baza unor indicatori predefiniți stabiliți pentru a măsura succesul;

- să se asigure că funcțiile organismului de coordonare (ANES) sunt exercitate în strânsă consultare cu ONG-urile relevante și cu actorii societății civile, inclusiv cu ONG-urile independente de femei, și că acestea sunt susținute de date adecvate.

- să asigure o finanțare de stat adecvată și durabilă pentru campaniile de conștientizare și să implice toate părțile interesate relevante în astfel de eforturi, inclusiv societatea civilă.

În același timp, GREVIO a recunoscut eforturile Agenției Naționale pentru Egalitatea de Șanse pentru Femei și Bărbați, apreciind că *„din anul 2015, aceasta a avut un rol crucial în elaborarea și implementarea măsurilor legislative și politice în domeniul prevenirii și combaterii violenței domestice și egalității de gen, contribuind la construirea unui cadru legislativ, politic și instituțional eficient pentru prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor, în acord cu prevederile Convenției de la Istanbul. Modificările aduse legilor primare au fost urmate de dezvoltarea unui complex ansamblu de acte normative de nivel secundar și terțiar menite să asigure implementarea eficientă a măsurilor de protecție și îngrijire a victimelor violenței domestice”*.

De asemenea, în scopul asigurării implementării adecvate a legislației naționale, este necesar ca ANES să asigure și coordonarea și implicarea tuturor factorilor responsabili și a profesioniștilor în sensul implementării Agendei ONU 2030 privind dezvoltarea durabilă (Agenda 2030), în special a ODD nr. 5 cu obiectivele sale specifice, transpuse la nivel național prin *Hotărârea Guvernului nr. 877/2018 privind*

adoptarea Strategiei naționale pentru dezvoltarea durabilă a României 2030.

În egală măsură, pe lângă implementarea strategiilor naționale, în sfera de activitate a ANES intră și urmărirea Strategiei Uniunii Europene pentru egalitatea de gen 2020-2025 - „*O Uniune a egalității*” și a Strategiei Uniunii Europene privind drepturile victimelor 2020-2025. Ambele documente stipulează necesitatea dezvoltării politicilor, măsurilor și serviciilor adecvate pentru victimele violenței domestice pentru a îndeplini obiectivul de a elimina toate formele de violență de gen.

Întrucât egalitatea de șanse și tratament între femei și bărbați reprezintă condiție favorizantă în vederea accesării fondurilor europene în actualul exercițiu financiar comunitar, ANES, potrivit prevederilor art. 3 alin. (3) din *Hotărârea Guvernului nr. 177/2016*, are o importantă responsabilitate în ceea ce privește condiția favorizantă tematică 4.2 Cadrul strategic național pentru egalitatea de gen, conform măsurilor propuse în Memorandumul Ministerului Investițiilor și Proiectelor Europene cu tema: *Măsuri necesare asigurării îndeplinirii și a menținerii criteriilor aferente condițiilor favorizante aplicabile politicii de coeziune 2021-2027.*

În acest context, ANES contribuie la îndeplinirea tuturor criteriilor aferente condiției favorizante tematice 4.2 Cadrul strategic național pentru egalitatea de gen, precum și monitorizarea acesteia pe toată durata perioadei de programare financiară, în acord cu angajamentele asumate prin Acordul de Parteneriat 2021-2027 și programele aferente Politicii de Coeziune.

O altă necesitate stringentă privind consolidarea ANES se axează pe îmbunătățirea activității de implementare și monitorizare atentă a celor 2 politici publice din sfera sa de competență: *Hotărârea Guvernului nr. 592/2021 privind aprobarea Strategiei naționale pentru prevenirea și combaterea violenței sexuale „SINERGIE” 2020-2030* și viitoarea Strategie națională privind promovarea egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați și prevenirea și combaterea violenței domestice pentru perioada 2022-2027, precum și pe aplicarea efectivă a prevederilor *Hotărârii Guvernului nr. 559/2021 privind aprobarea Programului național integrat pentru protecția victimelor violenței domestice și a metodologiei-cadru privind organizarea și funcționarea*

rețelei naționale integrate de locuințe protejate destinate victimelor violenței domestice.

Totodată, una dintre priorități ar trebui să se concentreze pe elaborarea, aprobarea și implementarea unor programe de interes național în domeniile de competență ale ANES, venind astfel în sprijinul aplicării recomandărilor GREVIO, în sensul susținerii unor activități specifice prin alocarea resurselor necesare din bugetul de stat.

Toate acestea sunt doar o mică parte din activitățile ANES și din multiplele recomandări europene/internaționale care au ca punct de convergență ANES, instituție care trebuie să reprezinte o structură instituțională puternică și capabilă să facă față provocărilor complexe generate de problematica existentă și în continuă dinamică atât în domeniul egalității de șanse între femei și bărbați, cât și în cel al prevenirii și combaterii violenței domestice.

De asemenea, în prezent, ANES coordonează un amplu proces de îmbunătățire a cadrului legal specific și au fost organizate Grupuri de lucru interinstituționale, astfel:

- Grupul de lucru pentru modificarea și completarea *Legii nr. 217/2003*, alcătuit din specialiști din cadrul următoarelor ministere și instituții publice cu competențe în domeniul prevenirii și combaterii violenței domestice, respectiv: Ministerul Muncii și Solidarității Sociale, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Justiției, Ministerul Public, Consiliul Superior al Magistraturii, Avocatul Poporului, IGPR, DGASMB și DGASPC – urile celor 6 sectoare din București, Agenția Națională pentru Plăți și Inspecție Socială, Uniunea Națională a Barourilor din România, Colegiul Psihologilor din România, Casa de Pensii a Municipiului București, Casa Națională de Asigurări de Sănătate, Administrația Națională a Penitenciarelor, Agenția Națională de Administrarea Bunurilor Indisponibilizate, Centrul Național de Sănătate Mintală și Luptă Antidrog, experți și cercetători științifici din mediul academic, precum și experți din cadrul unor organizații nonguvernamentale care desfășoară activități în domeniul prevenirii și combaterii violenței domestice;

Acest grup de lucru are ca scop inițierea și analizarea propunerilor de modificare a *Legii nr. 217/2003*, precum și a *Ordinului nr. 146/2578/2018 privind modalitatea de gestionare a cazurilor de violență domestică de către polițiști*. Până în prezent au avut loc 17

întâlniri de lucru cu profesioniștii din cadrul instituțiilor anterior menționate;

- Grupul de lucru interinstituțional pentru îmbunătățirea răspunsului sistemului de sănătate la violența de gen și violența sexuală, constituit pentru orizontul 2024 - 2030, în scopul de contribui la îmbunătățirea răspunsului sistemului de sănătate la violența de gen și violența sexuală, întrucât, potrivit prevederilor art. 1 alin. (2) din *Legea nr. 217/2003*, violența domestică, sub toate formele sale, reprezintă o problemă importantă de sănătate publică.

- Grupul de Lucru Interinstituțional Sectorial pentru Transpunere (GLIS) constituit în vederea transunerii *Directivei 2024/1385 a Parlamentului European și a Consiliului din 14 mai 2024 privind combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice*, constituit la finele lunii mai a.c. din reprezentanți ai următoarelor instituții și autorități: Autoritatea pentru Digitalizarea României, Agenția Națională Împotriva Traficului de Persoane, Autoritatea Națională pentru Drepturile Persoanelor cu dizabilități, Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție, Ministerul Educației, Institutul Național al Magistraturii, Ministerul Afacerilor Externe, Ministerul Afacerilor Interne, IGPR, Ministerul Justiției, Ministerul Sănătății, Ministerul Public, Inspecția Muncii, Consiliul Național pentru combaterea Discriminării, Ministerul Muncii și Solidarității Sociale, Autoritatea Națională pentru Administrare și Reglementare în Comunicații și Ministerul Familiei, Tineretului și Egalității de Șanse prin ANES. Până în prezent au avut loc două întâlniri ale GLIS.

De asemenea, ANES colaborează cu toate instituțiile și furnizează expertiză, pe domeniile sale de competență. Un exemplu în plus ar fi faptul că ANES participă la lucrările Grupului de lucru constituit la nivelul Secretariatului General al Guvernului în vederea asigurării armonizării legislației naționale a prevederilor *Convenției nr. 190/2019 OIM* privind eliminarea violenței și a hărțuirii în lumea muncii și va iniția o serie de modificări ale legilor din domeniile sale de competență pentru a întări respectarea drepturilor femeilor în lumea muncii.

În concluzie, propunerea de desființare a ANES echivalează cu o destabilizare gravă a politicilor publice specifice din domeniu și a angajamentelor concrete asumate la nivel guvernamental prin ratificarea unor convenții internaționale, precum și a celor care derivă din calitatea de stat membru al Uniunii Europene, fiind de natură să lezeze valorile

fundamentale ale unui stat democratic prin restrângerea sferei de afirmare și respectarea a drepturilor femeii.

7. Cu privire la modificarea titlului actual al capitolul V¹ din *Legea nr. 202/2002* - Abordarea integrată de gen în politicile naționale, aceasta nu poate fi reținută deoarece terminologia utilizată provine din documentele europene și internaționale, iar termenul utilizat actual este corect și foarte explicit, în concordanță cu definiția furnizată de către Institutul European pentru Egalitate de Gen (agenție de specialitate a Uniunii Europene) pentru „*integrarea perspectivei de gen*” care se referă la orice problemă sau preocupare determinată de diferențele de gen și/sau de diferențele de sex dintre femei și bărbați²:

8. Cu privire la propunerea de modificare a art. 24 alin. (1), (2), (5), (7), și (9) din *Legea nr. 202/2002*, care se referă la funcționarea CONES în coordonarea Ministerului Familiei, Tineretului și Egalității, entitate care în viziunea inițiatorilor ar trebui să înlocuiască ANES, precizăm următoarele:

Referitor la alin. (1) și (2), prevederile nu pot fi susținute, deoarece Ministerul Familiei, Tineretului și Egalității nu are competența de exercita funcțiile și atribuțiile complexe și de strictă specialitate exercitate în prezent de către ANES și nici nu are în structura sa resursele umane și specialiștii necesari, care să asigure îndeplinirea tuturor atribuțiilor specifice din domeniile de competență ale ANES.

De asemenea, la alin. (2), modificarea pare să fi fost preluată *ad litteram* dintr-un alt act normativ, deoarece, în mod evident, nu se cunoaște deloc modul de funcționare al unui minister. Astfel, mențiunea cu privire la modul de numire a unui secretar de stat nu are legătură cu propunerea în sine, deoarece la momentul la care se legiferează acesta este deja numit și se subordonează ministrului, de la care poate primi atribuții delegate prin ordin al ministrului.

Reiterăm faptul că ANES, ca instituție guvernamentală cu importante funcții specifice și atribuții complexe, nu este posibil să fie înlocuită cu CONES, care nu este altceva decât un organism interinstituțional nepermanent și fără personalitate juridică, cu rol consultativ, fără un aparat propriu de lucru și care nu poate asigura sub

² https://eige.europa.eu/publicationsresources/thesaurus/terms/1070?language_content

nicio formă și de sine stătător atribuții efective în domeniu, deoarece are în componență reprezentanții desemnați de către toate instituțiile cu atribuții în domeniu.

Referitor la alin. (3) și (7), din punct de vedere legislativ și instituțional, un organism consultativ, cum este CONES, nu poate face parte din structura organizatorică a Ministerului Familiei, Tineretului și Egalității și, prin urmare, atribuțiile sale nu pot fi prevăzute în regulamentul propriu de organizare și funcționare al ministerului. De asemenea, aprobarea acestui regulament nu ar putea face sub nicio formă obiectul unei hotărâri a Guvernului fiind vorba despre un act administrativ intern, care se aprobă prin ordin al ministrului, și nu printr-un act normativ.

De altfel, atribuțiile CONES sunt reglementate în mod adecvat, în prezent, în cadrul *Hotărârii Guvernului nr. 933/2013*.

De asemenea, viziunea inițiatorilor este extrem de confuză, deoarece nu explică cum anume ar putea un organism consultativ cum este CONES, format din reprezentanți ai diferitelor instituții și care s-ar întruni semestrial să susțină o activitate atât de complexă cu numeroase funcții vitale, așa cum este cea realizată în prezent de către ANES.

Cu privire la alin. (9), reiterăm faptul că Ministerul Familiei, Tineretului și Egalității nu ar avea posibilitatea să prezinte Comisiilor parlamentare pentru egalitatea de șanse raportul privind activitatea desfășurată în domeniul egalității de șanse între femei și bărbați și planul de măsuri adoptat de fiecare membră a CONES, deoarece nu are competența legală de exercita funcțiile și atribuțiile complexe și de strictă specialitate exercitate în prezent de către ANES care, potrivit celor două legi care îi guvernează activitatea *Legea 202/2002* (art. 23) și *Legea nr. 217/2003* (art.8), este autoritate de stat în cele 2 domenii, funcție prin care se asigură integrarea activă și vizibilă a perspectivei de gen în toate politicile și programele naționale, controlul aplicării și respectării reglementărilor din domeniul său de activitate și funcționarea organismelor din subordinea și coordonarea sa, și se exercită atribuții în elaborarea, coordonarea, aplicarea strategiilor și politicilor Guvernului în domeniul violenței domestice.

9. Cu privire la modificarea art. 25 alin. (5) *Legea nr. 202/2002*, precizăm că aceasta evidențiază încă o dată înțelegerea superficială și plină de confuzii a domeniului egalității de șanse între femei și bărbați și

a organismelor interinstituționale din domeniu. Propunerea este lipsită de logică, deoarece președintele CONES, în mod obiectiv, nu are cum să înainteze rapoartele COJES secretarului de stat al CONES, deoarece vorbim despre una și aceeași persoană.

10. Cu privire la modificarea art. 26 alin. (2) din *Legea nr. 202/2002*, precizăm că ministerele și alte instituții ale administrației publice nu pot avea obligații de raportare față de CONES, care nu este altceva decât un organism interinstituțional nepermanent și fără personalitate juridică, cu rol consultativ, fără un aparat propriu de lucru și care nu poate asigura sub nicio formă și de sine stătător atribuții efective în domeniu. CONES nu poate înlocui sub nicio formă ANES, ca instituție guvernamentală cu importante funcții specifice și atribuții complexe.

11. Cu privire la modificarea art. 27 alin. (1) din *Legea nr. 202/2002*, precizăm că Institutul Național de Statistică nu are cum să sprijine activitatea CONES și să colaboreze cu CONES, care nu are funcții specifice.

Egalitatea de șanse dintre femei și bărbați reprezintă unul dintre *principiile fundamentale ale Uniunii Europene*. Scopul este ca femeile și bărbații să se bucure de drepturi egale (egalitate în procesul decizional, încetarea violenței împotriva femeilor, eliminarea diferențelor de remunerare între femei și bărbați etc.). În ultimii ani, deși UE a înregistrat progrese semnificative în acest domeniu, continuă să existe încă disparități.

Potrivit cercetărilor, femeile muncesc încă, în mare parte, în sectoarele mai slab plătite și ocupă mai puțin posturi cu putere decizională.

De aceea, egalitatea de șanse dintre femei și bărbați a fost în mandatul trecut, și continuă să rămână și în prezentul mandat, printre primele puncte de pe agenda politică a Comisiei Europene.

De altfel, România a adoptat și respectă principiile *Strategiei privind egalitatea de gen (2020-2025)*, care își propune să creeze condițiile adecvate pentru ca femeile și bărbații să fie cu adevărat egali în drepturi, în spațiul comunitar. Aceste angajamente, și nu numai, impun necesitate unor specialiști din ce mai bine pregătiți în domeniu și a consolidării rolului instituțional al ANES în scopul transunerii efective

a tuturor directivelor europene și a prevederilor convențiilor internaționale la care este parte.

12. În concluzie, apreciem că inițiatorii, prin susținerea unor motive superficiale și total insuficiente, doresc o întoarcere în timp, la momentul în care nu exista nicio instituție care să asigure respectarea egalității de șanse dintre femei și bărbați, iar motivele susținute în cadrul *Expunerii de motive* susțin faptul că discriminarea femeilor și lipsa unor oportunități egale de drepturi și de tratament reprezintă lucruri așa zis „normale” și care ar trebui acceptate de către întreaga societate, ca atare.

O asemenea concepție nu este doar retrogradă, ci și periculoasă și vizează, în fapt, o izolare a țării noastre în raport de *principiile europene și internaționale*, echivalentă cu anularea unor politici publice eficiente și a unor acțiuni în favoarea promovării drepturilor fetelor și femeilor, care în fapt, aduc plus valoare pentru întreaga societate prin maximizarea potențialului acestora.

În același timp, inițiatorii nu au analizat și corelat în mod suficient legislația din domeniu și nu au respectat prevederile art. 7 alin (3¹) din *Legea nr. 24/2000*, potrivit căroră propunerile legislative trebuie să fie însoțite, în mod obligatoriu, de o evaluare preliminară a impactului noilor reglementări asupra drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

III. Punctul de vedere al Guvernului

Având în vedere considerentele menționate, **Guvernul nu susține adoptarea acestei inițiative legislative.**

Cu stimă,

Ion-Mărcel CHOLACU

PRIME-MINISTRU

Domnului senator Nicolae-Ionel CIUCĂ
Președintele Senatului